

CHET TILLARINI O‘QITISHDA INNOVATSION YONDASHUV**Olimjonova Maftunaxon Omiljon qizi****Namangan davlat chet tillar instituti talabasi****Tel: (94) 025 69 05****E-mail: maftunaolimjonova568@gmail.com**<https://doi.org/10.5281/zenodo.20812794>

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada chet til orqali ta’lim-tarbiya berish jarayoni va usullari, chet tilini o’rgatish ilmi, muallim va o’quvchi faoliyatini o’rganish metodi jumladan chet tilini o’qitish metodikasi haqida, chet tilini o’qitish metodikasida qo’llanilayotgan zamonaviy metod turlari va ulardan foydalanish xususida so’z boradi.

Kalit so’zlar: metodika, innovatsiya, chet tili, kommunikatsiya, ko’nikma, malaka, didaktika.

ABSTRACT: This article deals with the process and methods of teaching through a foreign language, the science of foreign language teaching, the method of studying the activities of teachers and students, the methodology of teaching a foreign language, the methods of teaching a foreign language types of modern methods and their use.

Keywords: methodology, innovation, foreign language, communication, skill, qualification, didactics.

АННОТАЦИЯ: В данной статье рассматриваются процесс и методы обучения и воспитания посредством иностранного языка, наука преподавания иностранного языка, методы изучения деятельности учителя и учащегося, а также методика обучения иностранным языкам. Освещаются современные виды методов, применяемых в методике преподавания иностранного языка, и особенности их использования.

Ключевые слова: методика, инновация, иностранный язык, коммуникация, навык, умение, дидактика. Hozirgi kunda ta’lim tizimida chet tillarini, xususan nemis tilini o’rgatishning innovatsion usullarini qo’llash orqali o’qitish muxim ahamiyat kasb etmoqda. Pedagog-o’qituvchilarni tashabbuslari va yangiliklariasosida aynan barcha ta’lim tizimida mazmun rivojlanish kuzatiladi. Shuningdek, umuman ta’lim tizimi rivojiga ijobiy ta’sir ko’rsatadi. Bir so’z bilan aytganda, innovatsiya ma’lum bir faoliyat maydonidagi muammoni yechish uchun yangicha yondashuv demakdir. O’quv yurtlarida nemis tilini o’rgatish zarur. Ularda nemis tilini o’rgatish o’quvchi va talabalarni xar tomonlama rivojlangan qilib tayyorlashda katta yordam beradi. Ayniqsa, respublikamiz mustaqillikka erishgandan so’ng kadrlar tayyorlash masalasida nemis tilini o’rgatish yuqori o’ringa ko’tarildi. Shuni hisobga olib, kadrlar tayyorlash dasturi ishlab chiqildi va tasdiqlandi. Unda kadrlar tayyorlash, yoshlarni xar tomonlama rivojlangan, kamol topgan qilib tarbiyalashda, ilmi qilishda, fanlarni o’qitilishida chet tillarining, shu jumladan, nemis tilini uzluksiz o’qitish belgilandi. Respublikamizda rivojlanish, taraqqiyot, davr, vaqt ham chet tilini, shu jumladan, nemis tilini o’rgatish zarurligining ahamiyati yaqqol ko’zga tashlanmoqda. Hozirgi paytda nemis tilini uzluksiz o’rgatish hisobga olinib, turli tipdagi o’quv yurtlarida nemis tili o’rgatish masalasi va ular uchun dastur, darslik, qo’llanmalar ishlab chiqish, ularning metodikasi bilan shug’ullanish masalasi dolzarb bo’lib turibdi. Til o’rganish kishilik jamiyatida bag’oyat muhim sohalardan hisoblanadi. Aloqa vositasi bo’lmish tilni tabiiy muhitda (oilada, jamoatchilik orasida) yoki uyushgan holda darsda amaliy egallash mumkin. Til hodisalariga oid bilimlar esa nazariy jihatdan o’rganiladi. Xalqaro munosabatlar avj olgan zamonamizda tillarni bilish, ko’p tillilik ulkan ahamiyat kasb etmoqda. Umuman olganda

pedagogika shiddat bilan rivojlanmoqda, ta'limga innovatsiya, innovatsion faoliyat, innovatsion pedagogika, ta'limda innovatsion jarayonlarni boshqarish, chet tillarini o'rganish, chet tilida dars o'tish kabi tushunchalar paydo bo'ldi. Mamlakatimizda chet tillarini o'rgatish va maktabgacha ta'lim muassasalaridan boshlab barcha ta'lim maskanlarida o'qitilishini tashkil etish yangi bosqichga ko'tarilmoqda. 2012 yil 10 dekabrda qabul qilingan “Chet tillarini o'rganish tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida”gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori hamda 2013-2014 o'quv yilidan boshlab umumta'lim maktablarining birinchi sinflarida xorijiy tillarni uzliksiz o'rgatishning joriy etilishi buni isbotidir. Xozirgi kunda chet tilini o'rganishning sababi, fan, madaniyat va iqtisodiyot rivojlangan davlatlar qatoriga kirish uchun jahon ilm-fani va taraqqiyoti yutuqlarini egallashning muhimomili sifatida manashu innovatsion jarayonga e'tibor berilmoqda. Bugungi kunda pedagoglarning innovatsion faoliyat ko'nikma, malakalariga ega bo'lishlari muhim ahamiyatga ega. Pedagoglar tomonidan innovatsion faoliyat ko'nikma, malakalarini o'zlashtira olishlarida ularning innovatsion yondoshuvga ega bo'lishlari talab etiladi. O'z mohiyatiga ko'ra pedagoglar tomonidan innovatsion faoliyat ko'nikma, malakalarining o'zlashtirilishi ularda innovatsion yondoshuvni qaror topishi asosida kechadi. Globallashuv sharoitida ta'lim shaxsni har tomonlama voyaga yetkazish, unda komillik va malakali mutaxassisga xos sifatlarni shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Bugungi tezkor davr ta'lim oluvchilar, shu jumladan o'quvchilarni xam qisqa muddatda va asosli ma'lumotlar bilan qurollantirish, ular tomonidan turli fan asoslarini puxta o'zlashtirilishi uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishni taqozo etmoqda. Nemis tili o'qituvchisi o'zining qo'llayotgan metod, usul, yo'llari, mashqlarni o'g'riligini bilish, o'quvchilarga, talabalarga qanday bilim berayotganini, kamchiliklarini aniqlashi, tekshirish natijasi orqali bo'ladi.

Nemis tilini o'rganayotgan, o'qiyotgan o'quvchi va talabalar o'zlarining bilimlari natijasini bilishga qiziqadilar. O'qituvchining nutqi imkoni boricha sintaktik jihatdan sodda, jozibador, ta'sirchan tuzilishi lozim. Har qanday bilim va tarbiya, asosan o'qituvchining dars hamda darsdan tashqari kundalik nutqi orqali berib boriladi. Nutqda, uqanday shaklda bo'lmasin, bizning qadriyatlarimiz hurmat qilinishi lozim. Pedagogik nutqiy muloqotning o'ziga xosligi o'qituvchining hamma yerda, har qanday sharoitda ham tarbiyachi ekanligi bilan xarakterlanadi.

Pedagog o'z tarbiyalanuvchilari bilan ko'proq auditoriyada, darsda nutqiy muloqotda bo'ladi. Uning nutqi ilmiy-pedagogik mazmun kasb etadi. Bunday nutqda ilmning turli sohalariga xos qoidalar, atamalar, xulosalar aks etadi. Bunday nutqda har bir narsa o'z o'rnida, me'yorida bo'ladi. Atamalarga, yangi so'zlarga berilgan izohlar sodda, o'qituvchi o'zlashtira oladigansintaktik qurilmalarda beriladi. Qoida va nazariyalar hayotiy, o'quvchiga yaqin misollar bilan tushuntiriladi. Nutqning to'g'riligi uning adabiy til normalariga mosligidir. Adabiy til normalari ko'ptarmoqli bo'lgani uchun nutqning to'g'riligi ham bir qancha shartlarni o'zida qamraydi.

Nutqning to'g'riligi uning eng muhim aloqaviy fazilatidir. Nutq to'g'ri bo'lmasa, boshqa kommunikativ fazilatlar ham buziladi. Nutqning tuzilishi to'g'ri bo'lmaganda, uning mantiqiyliqi, aniqligi, o'rinliliqi kabilar haqida gapirib bo'lmaydi. To'g'ri nutqtuzish uchun so'zlovchi adabiy til normalarini egallab olgan bo'lmog'i lozim. Bu esa juda murakkab, sermashaqqat ishdir. O'quv yurtlarda nemis tili o'qitishda shu tomonlar birga qiziqib, tekshirish natijasidan to'g'ri xulosa chiqarib ish tutsalar, nemis tili o'qitish kungildagidek, dastur talabiga amal qilingan xolda, umumta'lim, tarbiyaviy, amaliy, rivojlantiruvchi yo'nalishda bo'ladi, maqsadlar amalga oshadi. Chet til o'qitish metodikasining fan sifatida o'z nazariyasi, amaliyoti va tarixi bor.

Chet til o'qitish mazmunining ham ta'lim mazmuni tarkibiga kiruvchi ilmiy kategoriyasi o'z nazariy va amaliy tomonlari, tarixiy manbalari bo'lib, tadqiqotchilar e'tiborini jalb qilib

kelmoqda. O‘qish gapirish bilan aloqador, unga bog‘likligi bor. O‘quvchi o‘qigan ma’lumot orqali gapiradi, ma’lumot beradi. U qancha ko‘p o‘qisa, shuncha gapirishi uchun ma’lumotga ega bo‘ladi. Shu sababdan o‘quvchi, talaba ichida, ovoz chiqarib, ovoz chiqarmay o‘qib gapirish uchun ma’lumot to‘playdi. O‘qish gapirish uchun ma’lumot manbaidir. O‘quvchi, talaba o‘qigan, tinglagan, gapirgan materiallarini, ma’lumotini yozma ifodalaydi. Ular ma’lumotni yozma ifodalasa, uning hotirasida, yodida yaxshi qoladi. Gapirishi osonlashadi. Yozuv ham gapirish ma’lumotini, materialini esda qolishiga yordam beradi. Yuqoridagilardan ko‘rinib turibdiki, gapirish faoliyati boshqa nutq faoliyatlari bilan aloqadadir.

Qator tadqiqotlarning ma’lumotlariga ko‘ra, gapirish nutqumumiy hajmining 30 foizini, yozuv esa 9 foizini tashkil qiladi. Shuning uchun gapirish nemis tilini o‘rgatish va o‘rganishning eng muhim maqsadi hisoblanadi. Darsdagi o‘qituvchining nutqi tinglab tushunish, gapirishni o‘rgatishda muhim o‘rin tutadi. O‘qituvchi darsda qancha ko‘p, to‘g‘ri gapirsa, o‘quvchi, talaba ham to‘g‘ri talaffuz qiladi, gapiradi, gapirma, kam gapirsa, o‘quvchi, talaba ham kam gapiradi. Shu sababdan o‘qituvchi o‘zi ustida ishlashi, darsni nemischa tashkil qilishga tayyorlanishi, nemischa iboralarni to‘g‘ri qo‘llashi talab etiladi. Darsda o‘quvchi, talaba doim nemischa nutqni eshitsa, nemischa muhit yaratiladi, bu esa o‘qituvchini tinglab tushunishga yordam beradi.

Darsda o‘qituvchi nemischa salomlashishi, o‘zini gapirtirishi, nemischa ma’lumot berishi, tili o‘rganilayotgan mamlakat haqida axborot, ma’lumot berib turishi zarur. O‘quv jarayonida nimani o‘rgatish masalasining mohiyatiga oid mutaxassislarining turli, ko‘pincha bir-biriga qarama-qarshi fikrlari izohlab kelinmokda. Bu borada ikki muammo mavjud: birinchisi —nimani o‘rgatiladi, savoliga javob berishda, aksariyat olimlar ta’lim mazmuni o‘rgatiladi, degan aslida to‘g‘ri, ammo umumiy javobni aytadilar.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, hozirgi kunda ta’lim tizimida va ta’lim muassasalarida chet tillarini, xususan nemis tilini o‘rgatishning innovatsion usullarini qo‘llash orqali o‘qitish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Demak, har qanday xorijiy tillarni mukammal o‘zlashtirishda va o‘qitishda o‘qituvchi nutqmadaniyatining o‘rni katta ahamiyatga ega.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Karimov, U., & Abdurakhmon, A. (2017). INNOVATIVE INFORMATION TECHNOLOGY IN EDUCATION. Форум молодых ученых, (5), 9-12.
2. Karimov, U. U., & Karimova, G. Y. (2021). THE IMPORTANCE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN ACHIEVING EDUCATIONAL EFFECTIVENESS. Журнал естественных наук, 1(1).
3. Abdurakhmonova, M., Karimova, G., & Karimova, M. (2021). ROLE OF ETHICAL CULTURE IN PREVENTING VIOLENCE AMONG SPUPILS. Интернаука, (11-2), 50-51.
4. Abdurakhmonova, M. M., ugli Mirzayev, M. A., Karimov, U. U., & Karimova, G. Y. (2021). Information Culture And Ethical Education In The Globalization Century. The American Journal of Social Science and Education Innovations, 3(03), 384-388.
5. Каримов, У., Каримова, Г., & Каримов, У. (2021). ИЛМ-ФАН ВА ТАЪЛИМ СОХАСИДАГИ АХБОРОТЛАШУВ. Central Asian Academic Journal of Scientific Research, 1(1), 103-110.